

mgr Katarzyna Pubanc-Zalewska
Konserwacja Malarstwa i
Rzeźby ul. Jesionowa 3
85-149 Bydgoszcz

Bydgoszcz 25.01.2025

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO-RESTAURARSKICH PRZY REKONSERWACJI ZŁOCEŃ
NA OŁTARZU GŁÓWNYM, PÓŁNOCNYM I POŁUDNIOWYM W KOŚCIELE PW. NAWIEDZENIA
NMP I BŁ. STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W JASTRZEBIU**

RODZAJ

Snycerka złocona i srebrzona

MIEJSCE

Kościół orientowany

Ołtarz główny – prezbiterium

Ołtarz północny – północna strona nawy

Ołtarz południowy – południowa strona

nawy **AUTOR, SZKOŁA**

Nieokreślony, warsztat lokalny

DATOWANIE

Ołtarz główny – 2 poł. XVIII w.

Ołtarz północny – XVIII w./XIX w.

Ołtarz południowy – XVIII w./XIX w.

POCHODZENIE

„Orientowany, drewniany o konstrukcji zrębowej i sumikowo-lątkowej na podmurówce z głazów granitowych, spojenych wapienno-cementową zaprawą, o ścianach oszalowanych, a dachach siodłowych. Korpus założony na planie prostokąta z węższym i niższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Od strony zachodniej w korpusie wtopiona niska, kwadratowa wieża. Do zachodu murowana kruchta z imitacją konstrukcji szachulcowej. Malatura pochodzi z 1858 roku. Od zachodu wybudowany chór muzyczny wsparty na ośmiu słupach. Prezbiterium przedzielone prostą ścianą za ołtarzem głównym. Zakrystia wydzielona między trójbocznym zamknięciem prezbiterium a prostą ścianą wewnętrzną. Nawę główną oświetlają cztery witraże, a prezbiterium kolejne dwa z 1964 roku.

Na wyposażenie składają się: polichromowany ołtarz główny i dwa boczne o cechach barokowej snycerki z 1. połowy XVIII w. Tłem ołtarza głównego jest namalowana czerwona kotara. Ażurowe ornamenty ołtarza nawiązują do wzornictwa manieryzmu niderlandzkiego i przedstawia powyginane, stylizowane wicie roślinne z fantazyjnymi kwiatami i pękami owoców, po obu stronach tabernakulum znajdują się herby fundatorów świątyni na czerwonym tle: Nałęcz i Larysza. Obrazy w ołtarzu głównym: Nawiedzenie z XIX wieku, zasłonowy Święta Trójca z przełomu XIX i XX wieku oraz w zwieńczeniu św. Jan Ewangelista z XVII wieku wszystkie namalowane przez nieznaną artystów

techniką olejną na płótnie. W południowym ołtarzu bocznym współczesne obrazy: Matka Boska Nieustającej Pomocy, zasłonowy Matka Boska Częstochowska, w zwieńczeniu przedstawienie św. Józefa z XVII wieku w towarzystwie rzeźb św. Stanisława z XV wieku i niezidentyfikowanego świętego. W północnym ołtarzu współczesne obrazy: Serce Jezusa, zasłonowy bł. ks. Stefan Wincenty Frelichowski - drugi patron parafii, a w zwieńczeniu ukrzyżowanie w otoczeniu figur złego i dobrego łotra.¹

OPIS

Ołtarz główny:

Na mensie złoto-srebrne serce otoczone cierniem, powyżej, w partii ryzalitowych cokołów pod kolumnami, złożone roślinne ornamenty w formie ceowników. Nad nimi po dwie srebrne kolumny ze złotymi bazami o profilu wklęsło-wypukłym i antykizującymi złotymi kapitelami. W centralnej części złota rama z wklęsło-wypukłym kwiecistym ornamentem, na każdej listwie, na środku, srebrna ornamentalna kłamra w formie ceownika. Nad ramą belkowanie ze złożonym kwiatem i esownicami, ujęte po bokach ryzalitem, na każdym złoty kwiat z dwiema girlandami każda. W zwieńczeniu ołtarza rama ujęta w narożnikach złożonymi, trójkątnymi ornamentami wstęgowymi. Po bokach po jednej srebrnej kolumnie ze złotą bazą i antykizującym kapitelem. Nad ramą belkowanie z małym, złotym ornamentem z esownicami. Pod i nad kolumnami, ryzalit z okrągłym, wypukłym złotym ornamentem.

Ołtarz północny:

Na mensie złoto-srebrne serce otoczone cierniem. Powyżej na predelli, pełniące funkcję cokołu kolumn, złote listewki w formie półwałca tworzące płyciny w formie zbliżonej do prostokąta. Płyciny umiejscowione po dwie mniejsze na ryzalit pod kolumnami i jedna większa w części centralnej. Po bokach ołtarza po jednej kolumnie ze złotą bazą z trzech półwałków i złotym kapitelem z opaską i półwałkiem. Nad obrazem w części centralnej złoto-srebrny ornament wstęgowy, z wklęsło-wypukłym z kwiatem po środku, całość ujęta geometrycznie. W zwieńczeniu złota owalna rama o profilu półwałka. Nad ramą siedem złożonych, owalnych, wypukłych ornamentów. Powyżej pełnoplastyczna złożona korona.

Ołtarz południowy:

Na mensie złoto-srebrny ornament z sercem i różą. Powyżej na predelli, pełniące funkcję cokołu kolumn, złote listewki w formie półwałca tworzące płyciny w formie zbliżonej do prostokąta. Płyciny umiejscowione po dwie mniejsze na ryzalit pod kolumnami i jedna większa w części centralnej. W części centralnej wnęka ze złożonym paskiem wewnątrz. Po bokach pilastry ze złożonymi bazami i kapitelami. Pilastry ujęte jedną parą kolumn ze złotą bazą z trzech półwałków i złotym kapitelem z opaską i półwałkiem. Nad obrazem w części centralnej złoto-srebrny ornament wstęgowy, z wklęsło-wypukłym z kwiatem po środku, całość ujęta geometrycznie. Zwieńczenie piramidalne o wykroju ażurowym, zbudowane z ornamentu roślinnego i *rocaille* złożonego na brzegach

STAN ZACHOWANIA

Do złocen i srebrzeń w poprzednich pracach konserwatorskich (1997 r. i 2000 r.) wykorzystano folie metalowe, które nie wyglądają tak szlachetnie jak złoto i srebro płatkowe. Na podstawie analizy wizualnej stwierdzono, że użytymi foliami w większość są aluminium i szlagmetal, które mają mniejszy połysk i nie tworzą gładkiej powierzchni. Nie można stwierdzić na podstawie wstępnych oględzin jakiego rodzaju zaprawy użyto wówczas. Widoczna jest natomiast nierównie opracowana powierzchnia zaprawy, która przyczynia się do gorszego oglądu ornamentów. Folie uległy w wielu

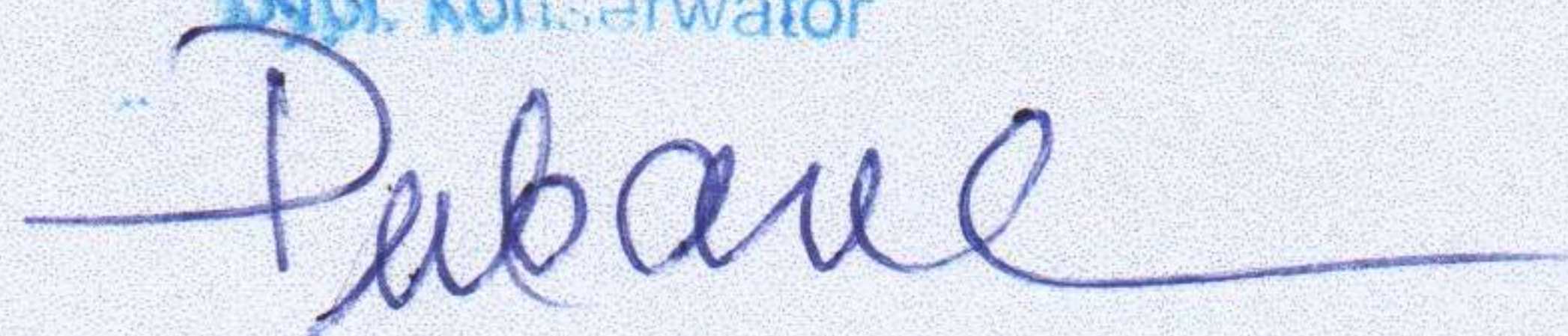
¹ Historia pochodzi ze strony internetowej: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-259798> [dostęp: 25.11.2023 r.]

miejscach zniszczeniom, np. odspojeniom i zarysowaniom, co wynika głównie z użytkowania i naruszania elementów wystających, ale także z upływu czasu ostatniej konserwacji.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

1. Demontaż elementów złożonych i srebrzonych z ołtarzy
2. Usunięcie folii metalowych z ornamentów
3. Ocena stanu zachowania zaprawy, na podstawie której dokona się poprawy opracowania powierzchni lub całkowicie się ją wymieni. W zależności od wniosków użyta zostanie zaprawa kredowo-klejowa lub zaprawa akrylowa.
4. Przeklejenie klejem króliczym
5. Założenie pulmentu
6. Nałożenie złota płatkowego oraz srebra proszkowego w polialkoholu winylu.
7. Polerowanie
8. Zabezpieczenie srebrzeń szlakiem w alkoholu i Paraloidem B-44 w benzynie
9. Montaż elementów złożonych i srebrzonych na ołtarzach

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserwator

mgr Katarzyna Pubanc-Zalewska
Konserwacja Malarstwa i Rzeźby
85-149 Bydgoszcz
ul. Jesionowa 3

Bydgoszcz 25.01.2025

KOSZTORYS OFERTOWY

PRACE KONSERWATORSKO-RESTAURATORSKIE PRZY REKONSERWACJI ZŁOCEŃ NA OLTARZACH GŁÓWNYM, PÓŁNOCNYM I POŁUDNIOWYM W KOŚCIELE PW. NAWIEDZENIA NMP I BŁ. STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W JASTRZĘBIU.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki - Monitor Rządowy Nr 30 z dnia 7 lipca 1990 roku prace konserwatorskie i restauratorskie rozliczane są wg umowy o dzieło. W 1999 roku w "Biuletynie Informacyjnym Konserwatorów dzieł Sztuki vol. 10 No2(37) 1999" opublikowano Zasady wynagradzania artystów plastyków i konserwatorów dóbr kultury i na ich podstawie sporządzono niniejszy kosztorys. Koszty pracy naliczono w oparciu o stawkę podstawową równą przeciętnemu wynagrodzeniu brutto za III kwartał-2023 r. dla przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku (dane podane przez GUS) = 7 462,25 złotych. Do wyceny przyjęto zaokrągloną kwotę 7 460 zł.

A. procent stawki podstawowej

- a) dla rzeźb (relief głęboki, rzeźba pełna) – powierzchnia złocona = 1,35%
- b) części snycerskie powierzchnia złocona dla reliefu płytkiego = 1,15%,

B. stopień rewaloryzacji

- a) dla rzeźb i reliefu głębokiego – 2 co daje 201,42 zł za 1dm² powierzchni złoconej
- b) dla reliefu płytkiego – 2 co daje 171,58 zł/dm²

Wymiary:

Ołtarz główny „Nawiedzenia NMP”
4,28 m x 2,9 m x 0,75 m

Ołtarz południowy, boczny „Matki Boskiej Częstochowskiej”
4,30 m x 1,62 m x 0,75 m

Północny ołtarz boczny „Serca Jezusa”
4,30 m x 1,62 m x 0,75 m

Elementy złocone reliefu głębokiego ołtarzy
w rozwinięciu 866,51 dm²

Elementy złocone reliefu płytkiego ołtarzy
w rozwinięciu 41,5 dm²

**ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM**

Pubanc

Tabela 8 A1 Elementy złożone reliefu głębokiego ołtarzy

powierzchnia reliefu głębokiego w rozwinięciu 866,51 dm²

procent stawki podstawowej 1,35% stopień rewaloryzacji 2 przyjęto 201,42 zł za 1 dm²

$866,51 \text{ dm}^2 \times 201,42 \text{ zł} = 174\,532,00 \text{ zł}$

Tabela 8 A1 Elementy złożone reliefu płytkiego ołtarzy

powierzchnia reliefu płytkiego w rozwinięciu 41,5 dm²

procent stawki podstawowej 1,15% stopień rewaloryzacji 2 przyjęto 171,58 zł za 1 dm²

$41,5 \text{ dm}^2 \times 171,58 \text{ zł} = 7\,120,57 \text{ zł}$

Koszt prac konserwatorsko-restauratorskich przy rekonserwacji złoceń na ołtarzach głównym, północnym i południowym w Kościele pw. Nawiedzenia NMP i Bł. Stefana Wincentego Frelichowskiego w Jastrzębiu wynosi 181 652,57 zł

Słownie: sto osiemdziesiąt jeden tysięcy sześćset pięćdziesiąt dwa złote i pięćdziesiąt siedem groszy

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserwator

Pubanc

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserwator

Pubanc

**ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM**

Pubanc

mgr Katarzyna Pubanc-Zalewska
Konserwacja Malarstwa i Rzeźby
85-149 Bydgoszcz
ul. Jesionowa 3

Bydgoszcz 25.01.2025

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH FUMIGACJI KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO
PW. NAWIEDZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARIII
PANNY I BŁOGOSŁAWIONEGO STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W
JASTRZĘBIU**

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH FUMIGACJI KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW.
NAWIEDZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY I BŁOGOSŁAWIONEGO STEFANA
WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W JASTRZĘBIU**

MIEJSCE Kościół pw. NMP i bł. Wincentego Stefana Frelichowskiego w Jastrzębiu

WYMIARY w rozwinięciu - 650 m², wieża dachowa – w rozwinięciu – 350 m².

OPIS

Orientowany, drewniany o konstrukcji zrębowej i sumikowo-łątkowej na podmurówce z głazów granitowych, spojonych wapienno-cementową zaprawą, o ścianach oszalowanych, a dachach siodłowych. Korpus założony na planie prostokąta z węższym i niższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Od strony zachodniej w korpusie wtopiona niska, kwadratowa wieża. Do zachodu murowana kruchta z imitacją konstrukcji szachulcowej. Malatura pochodzi z 1858 roku. Od zachodu wybudowany chór muzyczny wsparty na ośmiu słupach. Prezbiterium przedzielone prostą ścianą za ołtarzem głównym. Zakrystia wydzielona między trójbocznym zamknięciem prezbiterium a prostą ścianą wewnętrzną. Nawę główną oświetlają cztery witraże, a prezbiterium kolejne dwa z 1964 roku.

Na wyposażenie składają się: polichromowany ołtarz główny i dwa boczne o cechach barokowej snycerki z 1. połowy XVIII w. Tłem ołtarza głównego jest namalowana czerwona kotara. Ażurowe ornamenty ołtarza nawiązują do wzornictwa manieryzmu niderlandzkiego i przedstawia powyginane, stylizowane wicie roślinne z fantazyjnymi kwiatami i pękami owoców, po obu stronach tabernakulum znajdują się herby fundatorów świątyni na czerwonym tle: Nałęcz i Larysza. Obrazy w ołtarzu głównym: Nawiedzenie z XIX wieku, zasłonowy Święta Trójca z przełomu XIX i XX wieku oraz w zwieńczeniu św. Jan Ewangelista z XVII wieku wszystkie namalowane przez nieznaną techniką olejną na płótnie. W południowym ołtarzu bocznym współczesne obrazy: Matka Boska Nieustającej Pomocy, zasłonowy Matka Boska Częstochowska, w zwieńczeniu przedstawienie św. Józefa z XVII wieku w towarzystwie rzeźb św. Stanisława z XV wieku i niezidentyfikowanego świętego. W północnym ołtarzu współczesne obrazy: Serce Jezusa, zasłonowy bł. ks. Stefan Wincenty Frelichowski - drugi patron parafii, a w zwieńczeniu ukrzyżowanie w otoczeniu figur złego i dobrego łotra. Ponadto na ścianie zawieszono XIX wieczny obraz św. Antoniego Padewskiego. Wyposażenie uzupełniają chrzcielnica o cechach rokokowych przedstawiająca wzburzone wody Jordanu podczas chrztu Jezusa z 1. połowy XIX w., ambona z XVIII wieku z ośmiobocznym polichromowanym koszem dekorowana snycerskimi emblematami i zamknięta u dołu szyszką, renesansowy kielich, monstrancja z 1738 roku oraz cztery lichtarze cynowe wykonane w XVIII w.¹

IDENTYFIKACJA PROBLEMU

¹ Opis pochodzi ze strony internetowej: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-259798>, [dostęp 15.12.2023 r.]

Od dłuższego czasu można zaobserwować ślady żerowisk szkodników drewna na wielu elementach kościoła – osypująca się mączka oraz liczne otwory wylotowe. Dotyczy to zarówno elementów, np. stropu, jak i elementów ruchomego wyposażenia wnętrza kościoła, np. ołtarze lub ławki. Aktywny żer owadów powoduje osłabienie struktury drewna, a zaniedbanie tego problemu może doprowadzić do całkowitej destrukcji drewna, co oznacza nieodwracalne utracenie zabytkowego, drewnianego obiektu. Zabieg fumigacji jest w tym wypadku konieczny i powinien być przeprowadzony w pierwszej kolejności przed przystąpieniem do innych działań konserwatorsko-restauratorskich.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA FUMIGACJI I IMPREGNACJI

Fumigacja to sposób zwalczania szkodników przy użyciu fumigantów, czyli środków chemicznych postaci płynów i gazów, których cechuje silne działanie grzybobójcze i owadobójcze. Preparat Deltax IT jest jednym z najskuteczniejszych dostępnych na rynku, bo działa na owady we wszystkich fazach ich rozwoju i impregnuje drewno na kilka lat. Środek Deltax IT jest mieszaniną w której substancja czynna jest permetryna. Permetryna jest syntetycznym, organicznym związkiem chemicznym zaliczanym to insektycydów trzeciej generacji. Permetryna jest silnie toksyczna dla owadów, organizmów wodnych i kotów, a jednocześnie stosunkowo nieszkodliwa dla ludzi i innych organizmów wyższych. Można ją zatem stosować bezpiecznie przy czym daje możliwość profilaktycznego zabezpieczania drewna czego nie można powiedzieć o innych środkach z fosforowodorem. Można ją nanosić w formie płynnej przez natrysk, nakładanie pędzlem lub zanurzanie. Płyn prawie bezbarwny, bezwonny w którym substancja czynna produktu ulega biodegradacji, a substancje nośnikowe są zasadniczo eliminowane poprzez fazę gazową. Szkodliwość środka wymaga stosowania go wyłącznie przez wyspecjalizowane firmy mające doświadczenie w tego typu pracach.

Niezbędne działania to :

1. Przygotowanie obiektu - wnętrza kościoła, sprzętów znajdujących się czyli ołtarzy, ławek, ambony, szafy organowej, chrzcielnicy jak i więźby dachowej poprzez umożliwienie swobodnego dostępu do nich. Zorganizowanie rusztowań i drabin które pomogą w dotarciu do każdego z elementów i na każdej wysokości. Służby wykonujące zabieg zaopatrzone są w odzież ochronną, rękawice, maseczki gazowe i okulary ochronne oraz sprzęt rozpylający i służący do nanoszenia metodą pędzlowania środka.
2. Oczyszczenie wszystkich elementów z kurzu i luźnych nalotów.

3. Konieczne uszczelnienie wszystkich otworów okiennych i drzwiowych by umożliwić głęboką penetrację środka zapobiegając jego ulatnianiu.
4. Rozłożenie fumigantu wewnątrz budynku. Ilość fumigantu należy dobrać na podstawie kubatury obiektu. Wymagany czas fumigacji od trzech do siedmiu dni.
5. Przez cały okres fumigacji należy kontrolować proces gazowania i szczelność folii zabezpieczającej. Obiekt musi być zamknięty i wyłączony z użytkowania.
6. By wzmocnić działa środka oprócz formy natryskowej można zastosować nakładanie preparatu pędzlem na fragmenty najbardziej zaatakowane przez owady.
7. W wypadku punktowego pojawienia się szkodników możliwe ponowne fragmentaryczne nanoszenie preparatu pędzlem.
8. Po zakończeniu fumigacji należy gruntownie wywietrzyć kościół a materiały ochronne poddać utylizacji.

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserwator

Katarzyna Pubanc-Zalewska

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserwator

Katarzyna Pubanc-Zalewska

**ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM**

Pubanc

mgr Katarzyna Pubanc-Zalewska
Konserwacja Malarstwa i Rzeźby
85-149 Bydgoszcz
ul. Jesionowa 3

Bydgoszcz 25.01.2025

KOSZTORYS OFERTOWY

PRACE KONSERWATORSKO - RESTAURATORSKIE – FUMIGACJA I IMPREGNACJA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. NAWIEDZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY I BŁOGOSŁAWIONEGO STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W JASTRZĘBIU.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki - Monitor Rządowy Nr 30 z dnia 7 lipca 1990 roku prace konserwatorskie i restauratorskie rozliczane są wg umowy o dzieło.
W 1999 roku w "Biuletynie Informacyjnym Konserwatorów dzieł Sztuki vol. 10 No2(37) 1999" opublikowano Zasady wynagradzania artystów plastyków i konserwatorów dóbr kultury i na ich podstawie sporządzono niniejszy kosztorys. Koszty pracy naliczono w oparciu o stawkę podstawową równą przeciętnemu wynagrodzeniu brutto za III kwartał-2023 r. dla przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku (dane podane przez GUS) = 7 462,25 złotych. Do wyceny przyjęto zaokrągloną kwotę 7 460 zł.

A. procent stawki podstawowej

- a) prace nie ujęte w cenniku, wyjątkowe i nietypowe 1,3%

B. stopień rewaloryzacji

- a) prace nie ujęte w cenniku, wyjątkowe i nietypowe 1 co daje 96,98 zł za 1 m²

Wymiary:

650 m² - wnętrze kościoła (ściany, podłoga, sufity, ławki, ołtarze)

350 m² - wieżba dachowa

Tabela 17 Inne prace konserwatorskie

17 B prace nie ujęte w cenniku, wyjątkowe i nietypowe

Powierzchnia w rozwinięciu 1 000 m²

Procent stawki podstawowej 1,3% stopień rewaloryzacji 1 co daje 96,98 zł za m²

1 000 m² x 96,98 zł = 96 980,00 zł

**Koszt prac konserwatorskich – PRACE KONSERWATORSKO - RESTAURATORSKIE –
FUMIGACJA I IMPREGNACJA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. NAWIEDZENIA
NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY I BŁOGOSŁAWIONEGO STEFANA WINCENTEGO
FRELICHOWSKIEGO W JASTRZĘBIU WYNOSI 96 980,00 ZŁOTYCH.**

słownie: dziewięćdziesiąt sześć tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt złotych.

**ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM**

K. Pubanc-Zalewska
Dypl. konserw.
Pubanc